

הרב קוק – חלק ז'

בימים הקרובים נעסוק בנושא "מהם ספרי הרב קוק". הרב קוק פרש לפנינו בכתביו הרבים שיטה רחבה ועמוקה.

חלק גדול מכתבי הרב קוק בתחילה לא היו כתובים באופן של ספר מסודר בעל נושאים ופרקים. הרב כתב פסקאות מפוזרות, בנושאים שונים, ורק בשלב מאוחר יותר באו תלמידיו- הרב הנזיר ובנו הרב צבי יהודה וערכו את כתביו באופן מסודר.

כתב הרב קוק ב'מאמר הדור':

"ודור בעל רוח גדול חפץ ומוכרח לחפץ, בכל מקום שהוא פונה, לשמע דברים גדולים. ועיקר הגדולה של הדברים, הוא שיהיו מסוימים ומבוררים, עם גדלם רחבם והקיפם. המטרות היותר פנימיות, שהשרשרת של כל החיים המוסריים, הדתיים הלאומיים, וכל התלוי בהם, אחוזה בהן, תהיינה מבוררות לפניו, עד כמה שהוא יכול לשער ועד כמה שכח ברורו יכול להגיע. ומה שלא יוכל להגיע ולברר, מכל-מקום יחפץ למצוא בהם רגש והלך נפש, למען ימצא חיים בלבבו בזיו גדלם והדרם. והדברים הנמוכים והפשוטים לבדם, אע"פ שהם מלאי אמת וצדק, לא יספיקו לו, לא ימצא בהם מנוח. ודור שבכח יש לו רב, ובפועל לא כלום, דורש הרבה, ומן המוכן אין בידו מאומה, אי אפשר להצילו מרעתו ולהעמידו על דרך החיים הנכונה כי-אם במה שנדבר עמו מכל נשא ונשגב, מכל נעלה ונהדר, בשפה היותר פשוטה ונמוכה, בדברים היותר מורגלים ומובנים לו, כדי שימצא גם בעמק התהום שהוא שוכב שמה את הזיו והנועם האדיר והעליון שהוא מבקש... על-כן בא מועד להתחיל בעבודת הקודש הזאת ללמוד מה שיהיה על-מנת ללמד את דורנו הצעיר, החפץ לפחות להיות חי וער, וחלק רשום ממנו חפץ ג"כ להיות חושב ומרגיש מה שראוי לישראל ולאדם".

הרב כותב כי הדור צמא לתורה עמוקה, ברורה ומסודרת. יש לדור הרבה כוחות שאינו מוציאם אל הפועל רק משום שהוא לא מוצא תורה מסודרת ועמוקה שתספק לו את הגודל שהוא מבקש.

מגמת הרב בכתביו היא לתת לדור את התורה הזאת, עמוקה, ברורה ומסודרת.

כתב הרב הנזיר: "בתרפ"ב הנני בירושלים, ויהי היום ואעל אליו בשאלה: רבנו, קדושה יש כאן אצלו, רוח, השפעה סגולית. האם יש גם תורת הרב, תוכן לימודי מסויים, מה, שיטה, והתשובה: כן, ודאי. מאז, גמלה החלטתי לברר תורת הרב כשיטה מדעית שלמה, יסודותיה ויסודי היסודות, ועל פיהם לבחור כתביו ולסדרם במאמרות. הרב מסר לידי כתבי קודשו, ועודד אותי בדבריו, כי הוא סומך עלי בסידור". (בעקבות המפגש הנזכר, החל הרב הנזיר בעריכת 'אורות הקודש' שהוא בעצם סידור שיטתו של הרב באופן מסודר ושיטתי על פי נושאים ופרקים).

כתב הרב הנזיר ביומנו (נזיר אחיו ח"א ע' רפז), כי בעקבות תלונה על חוסר השיטתיות בכתבי הרב, אמר הנזיר את דעתו, **שצריך לערוך חיבור שיטתי מאת הרב קוק בשלושה חלקים: א) אלוקי (מטפיסי) ב) מוסרי (תורני) ג) לאומי (התחיה)** ומרן הרב הסכים בעיקרון למגמתו, אלא כפי שהנזיר ניסח זאת "נוח לו, שהדברים יהיו נאמרים באופן טבעי, כמו שהם נובעים מעומק הגיוני רוממותו, ונשמת אלוקים שבאדם, החכם הישראלי. והריכוז והעיבוד השיטתי המדעי שם מעצור ומפריע לזה". ומסיים הנזיר: "ובזה צדק מאוד."

לסיכום: מצד אחד ישנה אכן שיטה מסודרת בדברי הרב ולכן נתן הרב אישור לתלמידו, הרב הנזיר, שיערוך את כתביו ויסדר אותם כשיטה מסודרת לפי נושאים ופרקים. אך מצד שני הרב ראה ערך דווקא בכתובה הזורמת, הנובעת, שאינה צריכה להצטמצם לסדר ומבנה מסויימים. לכן פסקאות רבות עוברות מנושא לנושא, כדרכו של יוצר תורני המבטא את רעיונות נשמתו.